

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet för jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Den 11 november 1921 anvisade Kungl. Maj:t till torrläggning av viss mark — de s. k. Hidinge—Spångakärren — tillhörande Hesselkulla m. fl. hemman i Vintrosa, Hidinge och Knista socknar av Örebro län dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 277,380 kronor och dels lån från odlingslånefonden med 554,770 kronor samt fastställde arbetsplan för företaget. Genom beslut den 15 februari 1923 medgav lantbruksstyrelsen viss ändring i arbetsplanen, i samband varmed de till företaget beviljade statsunderstöden minskades, statsbidraget till 266,180 kronor och lånet till 532,360 kronor.

Den 11 juli 1924 beviljade Kungl. Maj:t till företaget för täckande av vid detsamma uppkommen merkostnad ytterligare lån från odlingslånefonden med 33,610 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t till nytillkomna sökandes andelar i företaget beviljat dels den 19 december 1924 statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 600 kronor och lån från odlingslånefonden med 1,760 kronor, dels ock den 25 november 1927 statsbidrag från statens avdikningsanslag med 1,630 kronor och lån från statens avdikningslånefond med 2,110 kronor.

Sedan riksdagen i skrivelse den 29 maj 1929, nr 224, anmält sitt bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 15 februari 1929, nr 169, därom framlagda förslag, har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1929 till företaget beviljat ytterligare statsbidrag från statens avdikningsanslag med 300,000 kronor och därvid, bland annat, anbefallt statskontoret att av nämnda statsbidrag till odlingslånefonden, såsom inbetalning å till företaget från fonden tidigare beviljade lån, överföra följande belopp, tillhoppa 120,370 kronor, nämligen 86,680 kronor å lånet av den 11 november 1921, hela lånet av den 11 juli 1924 å 33,610 kronor samt 80 kronor å lånet av den 19 december 1924, ävensom att å fondens fordran avskriva kapitaliserade räntor å nämnda belopp, 120,370 kronor, med 11,380 kronor 52 öre.

Slutligen har Kungl. Maj:t den 4 november 1932 till två delägare i företaget, vilka icke ägde del i tidigare beviljade låne- och bidragsbelopp, beviljat bidrag från statens avdikningsanslag med 1,450 kronor och lån från statens avdikningslånefond med 1,460 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 april 1933 medgivit uppskov under tre år med erläggande av en var av de annuiteter, som från och med år 1933 förfölle till betalning å lånet av den 11 november 1921, samt räntefrihet under uppskovstiden å oguldna kapitalskulden å samma lån ävensom anstånd till år 1934 med under år 1931 och till år 1935 med under år 1932 förfallna oguldna annuitetsandelar å lånet.

Vidare har Kungl. Maj:t dels genom beslut den 22 juni 1934 medgivit uppskov under tre år med erläggande av en var av de annuiteter, som från och med år 1933 förfallit eller förfölle till betalning å lånet av den 19 december 1924 ävensom räntefrihet under uppskovstiden å oguldna kapitalskulden å samma lån, dels ock genom beslut den 30 augusti 1935 medgivit beträffande vissa i företaget ingående fastigheter uppskov under ytterligare ett år med erläggande av en var av de annuiteter, som från och med år 1933 förfallit eller förfölle till betalning å lånet av den 11 november 1921, samt räntefrihet under uppskovstiden å oguldna kapitalskulden ävensom ytterligare anstånd till år 1936 med erläggande av under år 1932 för samma fastigheter förfallna, oguldna annuitetsandelar å nämnda lån.

Delägarna i torrlägningsföretaget hava nu i en till Kungl. Maj:t ställd, till länsstyrelsen i Örebro län den 18 september 1935 inkommen skrivelse — under åberopande av, bland annat, en av lantbruksingenjören Gösta Kindblom åren 1933—1935 verkställd utredning angående företaget — hemställt, dels

att förberörda lån måtte nedskrivas till belopp, motsvarande 70 procent av den utav Kindblom vid utredningen beräknade båtnaden genom torrläggningen, 285,536 kronor 55 öre, eller till 199,875 kronor 59 öre, dels att för samtliga låntagare, vilka hade att erlägga annuitet å lånen, annuiteten från och med år 1936 måtte beräknas å de sålunda nedskrivna lånen, dels ock att Kungl. Maj:t ville anvisa medel till bestridande av kostnaderna för den av Kindblom verkställda utredningen med 1,614 kronor.

Länsstyrelsen har den 24 september 1935 inkommit till jordbruksdepartementet med förenämnda skrivelse, åtföljd av länsstyrelsens yttrande däröver.

Över framställningen hava efter remiss utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen den 18 januari 1936 och av statskontoret den 15 februari 1936.

Av tillgängliga handlingar inhämtas följande.

Förslag till ifrågavarande företag upprättades vid en av lantbruksingenjören Axel Palm åren 1917—1919 hållen syneförrättning enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning m. m.

Företaget omfattar:

Åker	225.358	hektar
Äng och odlingsmark	630.750	»
Annan duglig mark	94.080	»

Summa 950.188 hektar.

Företaget är slutfört. Arbetena hava godkänts av lantbruksstyrelsen den 12 oktober 1925.

Kostnaderna för företaget beräknades vid arbetsplanens fastställande år 1921 till 948,899 kronor 67 öre men nedsattes i samband med den år 1923 medgivna ändringen i arbetsplanen samt beviljandet år 1924 av ytterligare lån till företaget till 919,189 kronor 67 öre. Den verkliga kostnaden har enligt av arbetsstyrelsen för företaget år 1928 föredragna räkenskaper uppgått till sammanlagt 923,382 kronor 61 öre. Emellertid hava intressenterna, enligt vad jämväl framgår av nämnda räkenskaper, haft att intill år 1928 vidkännas ytterligare kostnader för företaget å sammanlagt 86,577 kronor 39 öre i form av ränta å på privat väg anskaffade lånemedel för arbetets bedrivande i väntan på att statsunderstöd skulle beviljas. Fördelade å den areal, företaget omfattar, utgöra kostnaderna sålunda över 1,000 kronor för hektar.

Den genom torrläggningen uppkommande markförbättringen beräknades år 1921 — efter det synemännen i samband med sökandet av statsunderstödet förklarar, att den vid syneförrättningen uppskattade båtnaden borde höjas med 10 procent — till omkring 840,000 kronor.

Såsom förut nämnts har staten för företagets utförande sammanlagt beviljat:

i statsbidrag utan återbetalningsskyldighet	kronor	569,860:—
i lån	»	450,930:—
i form av räntavskrivning	»	11,380:52

Summa kronor 1,032,170:52.

Det till företaget beviljade statsbidraget har utgjort omkring 56 procent av företagets samtliga kostnader.

De beviljade odlings- och avdikningslånen motsvara i genomsnitt ett belopp av omkring 475 kronor för hektar. Annuiteterna å lånen utgöra genomsnittligt cirka 31 kronor för hektar.

Länsstyrelsen i Örebro län har genom utslag den 1 oktober 1929 och den 6 mars 1933 fastställt fördelningen av förenämnda, åren 1921, 1924 (den 19 december) och 1927 beviljade lån. Enligt utslaget skall 1921 års lån amorteras under åren 1929—1954, 1924 års lån under åren 1932—1957 och 1927 års lån under åren 1935—1960. Ordningen för återbetalningen av 1932 års lån har ännu icke fastställts av länsstyrelsen.

Företaget finnes upptaget i den förteckning över i ekonomiskt trångmål varande torrlägningsföretag, som intagits i lantbruksstyrelsens till Kungl. Maj:t den 24 januari 1934 avgivna utlåtande, vilket utlåtande såsom bilaga A fogats till Kungl. Maj:ts den 16 februari 1934 till riksdagen avlätna proposition, nr 144, angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag.

Delägarna i torrlägningsföretaget hava anfört i huvudsak följande.

Redan erläggandet av den första annuiteten år 1929 hade visat sig oöverkomligt för åtskilliga delägare, vilkas fastigheter till följd därav måst exekutivt försälgas och därvid inropats av statskontoret; dittills hade 9 fastigheter inom företaget på dylikt sätt övergått i statskontorets ägo. Andra delägare kunde med anlitande av alla sina ekonomiska tillgångar något år erlägga fastställd annuitet, men uppenbart vore, att dessa annuiteter inom en mycket nära framtid skulle leda till ekonomisk ruin.

Med anledning av att den ekonomiska situationen i anledning av företaget för många delägare vore med nuvarande avdikningslån fullkomligt hopplös och lånebördan för övriga delägare vore synnerligen betungande, såge delägarna sig nödsakade att anhålla om ytterligare statsbidrag för nedskrivning av lånen.

Länsstyrelsen i Örebro län har i sitt utlåtande anfört huvudsakligen följande.

Det ifrågavarande torrlägningsföretaget hade igångsatts med det då fungerande odlingsrådets medverkan å en tid, då det för höjande av landets livsmedelsproduktion vore av den allra största betydelse, att den till odling lämpliga marken i möjligaste mån utnyttjades.

Kostnaderna för företagets genomförande hade blivit onormalt höga i förhållande till båtningen, vilken vore beräknad efter de under kristiden rådande höga livsmedelspriserna. Redan vid första annuitetens erläggande år 1929 visade det sig också, att flera delägare i företaget icke förmådde betala sina annuiteter.

Då för varje år svårigheterna för delägarna att erlägga annuiteterna ökades, lät länsstyrelsen år 1932 verkställa en ingående utredning angående förutsättningarna för företagets ekonomiska bärighet. Av denna utredning framginge, bland annat, att beträffande icke mindre än 55 av de i företaget deltagande fastigheterna värdet av då (år 1932) återstående annuiteter överstege taxeringsvärdet å fastigheterna och att samma värde i vissa fall med nära fem gånger överstege taxeringsvärdet. Därtill komme, att flera av fastighe-

terna, förutom av annuiteterna å odlingslånet, betungades av egnahemslån, nyodlingslån och dylikt.

Med hänsyn till att den vid den ursprungliga syneförrättningen beräknade båtnaden av företaget på grund av de vid tiden för densamma rådande förhållanden och måhända jämväl av andra skäl beräknats alltför hög, vore en helt ny uppskattning av en var delägare tillkommande båtnad av företaget ägnad att bäst bidra till rättvisa och nödig lindring i de för delägarna rådande ekonomiska svårigheter. Det vore en sådan ny uppskattning, verkställd av sakkunniga personer, som nu föreläge och som av sökandena åberopades till stöd för ansökningen om nedskrivning av lånen.

Av Kungl. Maj:t givna anstånd med annuiteternas erläggande hade givetvis varit till en utomordentlig hjälp för de många i trångmål varande låntagarna. År 1936 skulle emellertid annuitetsbetalningarna åter taga sin början. För flera låntagare vore annuiteten så stor, att erläggandet av en enda överstege förmågan. Att från ekonomisk undergång rädda dessa strävsamma människor, vilka under kraftig medverkan av det allmänna och i förlitande på dess auktoritet dragits in i ett olyckligt företag, syntes länsstyrelsen i hög grad vara ett statsintresse. Även från synpunkten av statens ekonomiska intresse torde en nedskrivning av lånen i den utsträckning, som ansökningen avsåge, icke kunna betraktas såsom ofördelaktig. Medgäves den begärda nedskrivningen, vore det att antaga, att låntagarna, möjligen på något undantag när, skulle för framtiden kunna erlagga sina annuiteter och därmed bibehållas vid sina fastigheter. I motsatt fall torde staten icke undgå att nödgas övertaga många av de i företaget ingående fastigheterna, vilka i statens hand skulle komma att representera ett skäligen obetydligt värde. Den nu föreliggande utredningen framvisade den verkliga båtnad, som genom företaget kommit de olika låntagarna till del. Ett bifall till delägarnas på allsidig och sakkunnig utredning grundade ansökning syntes länsstyrelsen erbjuda en rättvis och tillika effektiv avveckling av den föreliggande frågan.

Länsstyrelsen ville därför på det kraftigaste tillstyrka, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga de åtgärder, som för ett bifall till ansökningen funnes erforderliga.

I sin ansökning hade delägarna i företaget jämväl anhängit, att Kungl. Maj:t ville anvisa medel till bestridande av kostnaderna för den i ärendet företedda utredningen. Med hänsyn till ärendets säregna art och de omfattande arbeten, som för denna utredning måst utföras, funne länsstyrelsen ansökningen även i denna del befogad och ville sålunda biträda densamma.

Lantbruksstyrelsen — som innan styrelsen avgivit utlåtande i ärendet infordrat viss ytterligare utredning från lantbruksingenjören Kindblom, i anledning varav Kindblom till styrelsen inkommit med ett den 7 januari 1936 dagtecknat yttrande — har i sitt utlåtande anfört i huvudsak följande.

I fråga om båtnaden av företaget framginge av de till framställningen fogade utredningarna, bland annat, att densamma i relativt stor utsträckning icke kunnat utvinna till följd av i utredningarna närmare relaterade förhållanden, vilka inverkat på möjligheterna att utnyttja vissa i företaget ingående markområden.

Sålunda hade inom betydande delar av de områden, varå efter företagets utförande nyodling varit avsedd att ske och i viss utsträckning jämväl kommit till stånd, uppträtt en i trakten tidigare okänd växtsjukdom, som funnits såväl praktiskt taget omöjliggöra odling av brödspannmål som även avsevärt nedsätta möjligheterna för foderväxtodling. Enligt till föreliggande utredning fogade yttranden från tjänstemän hos svenska mosskulturför-

eningen vore arten av denna marksjukdom, vilken benämndes slumkorns-sjuka och företrädesvis uppträdde å torvjord, ännu föga känd av fackmännena, och något effektivt medel för dess bekämpande hade icke kunnat anvisas. De av sjukdomen orsakade skadorna hade tillika med vissa i övrigt påvisade, oförutsedda odlingssvårigheter ansetts betinga en nedsättning av den i 1921 års arbetsplan för företaget beräknade båtnaden å ifrågavarande marker från omkring 276,970 kronor till omkring 57,500 kronor eller med i runt tal 219,470 kronor. Vidare hade beträffande ett i företaget ingående markområde, benämnt Östalöten, viss reducering av den vid arbetsplanens fastställande beräknade båtnaden av företaget funnits böra vidtagas med hänsyn till att torrläggningen av området på grund av i utredningen närmare angivna omständigheter icke blivit av den effekt, som i arbetsplanen beräknats. Av denna anledning hade båtnaden för sagda markområde reducerats från omkring 72,520 kronor till omkring 24,260 kronor eller med i runt tal 48,260 kronor.

Vid nu omnämnda båtnadsreduceringar hade emellertid enligt vad framginge av föreliggande utredningar hänsyn tagits jämväl till den allmänna nedgång i jordbrukskonjunkturer och jordvärden, som inträffat efter det arbetsplanen för företaget fastställdes år 1921. Med avseende därå finge framhållas, att av sistberörda omständigheter framkallad båtnadsminskning i nu förevarande sammanhang, då fråga vore om ytterligare understödjande av företaget med statsmedel, icke torde böra tagas i betraktande. Det skulle nämligen leda till konsekvenser, som svårigen kunde överblickas, därest bistånd från statens sida skulle kunna påkallas för täckande av ekonomiska förluster, vilka till följd av inträffad konjunkturförsämring drabbat intressenter i torrlägningsföretag. Ersättning av detta slag torde icke heller hava hittills utgått i något av de fall, då ytterligare statsunderstöd i efterhand beviljats till under kristiden utförda torrlägningsarbeten.

Med hänsyn därtill syntes beträffande nu ifrågavarande båtnadsreducering å sammanlagt $(219,470 + 48,260 =) 267,730$ kronor den del därav böra frånräknas, som hade samband med den inträffade konjunkturförsämringen. Sagda andel torde med ledning av i utredningarna lämnade uppgifter kunna uppskattas till ett belopp av sammanlagt omkring 210,000 kronor. Efter avdrag av sistnämnda belopp skulle sålunda den enbart av slumkornssjukans skadegörelse ävensom försvårade odlingsmöjligheter samt delvis otillfredsställande torrläggning betingade båtnadsminskningen motsvara ett värde av $(267,730 - 210,000 =) 57,730$ kronor.

Därutöver hade emellertid en ytterligare skärpning i företagets svåra ekonomiska läge föranletts därav, att vissa fastigheter blivit med tillämpning av båtnadsvärdena enligt 1921 års uppskattning påförda oproportionerligt höga andelar för hektar av de till företaget beviljade lånen. I föreliggande utredningar hade därför lantbruksingenjören i de fall, då sagda andelar överstigit 350 å 500 kronor för hektar, beroende på jordartens beskaffenhet m. m., föreslagit en begränsning av desamma till nämnda belopp.

Uppenbarligen måste genom den reducering av företagets reella nytta, som blivit en följd av här omnämnda förhållanden, stora svårigheter hava uppstått för större delen av intressenterna i fråga om återbetalningen av de till företaget utlämnade statslånen. Dessa hade, enligt vad förut nämnts, utgått med ett belopp av sammanlagt 450,930 kronor och torde för närvarande efter inbetalningen av förfallna annuiteter representera en kapitalskuld av omkring 448,900 kronor. Annuiteterna å de olika lånen torde kunna beräknas till sammanlagt i genomsnitt 34 kronor för hektar, därvid bortsetts från sådana markområden, vilka enligt vad nu konstaterats icke kunde åsättas något värde. Med hänsyn till storleken av denna skuldbörda ävensom till

de alldeles särskilda förhållanden, som dels varit förknippade med företagets tillkomst och dels i stor utsträckning försvårat eller omöjliggjort utvinnandet av den påräknade båtnaden, torde för slutlig sanering av företagets ekonomi ett ytterligare ingripande från statens sida få anses för-
svarligt.

I sådant avseende hade lantbruksingenjören i sin utredning av den 7 januari 1936 föreslagit nedskrivning av den nuvarande låneskulden till i runt tal 257,000 kronor eller med omkring 191,000 kronor.

Vid bedömandet av frågan om ett ytterligare understödjande av företaget från statens sida torde emellertid såsom förut framhållits hänsyn icke kunna tagas till den försämring i företagets ekonomiska läge, som uppstått till följd av sedan arbetsplanens fastställande inträffad nedgång i jordbrukskonjunkturer, jordvärden och dylikt. Därjämte borde framhållas, att vissa uti ifrågavarande statslån delaktiga fastigheter, nämligen Hidinge 1¹³, 1²⁰, 1²⁴, 1²⁵, 2⁷, 3²⁰, 3²⁵, 5²⁹ och 5³², under senare år på grund av ägarnas insolvens inköpts av statskontoret för tryggnad av statens fordran. Enär den på sagda fastigheter vilande låneskulden, vilken torde hava uppgått till sammanlagt i runt tal 24,700 kronor, sålunda finge anses hava numera avskrivits, borde i berörda avseende hänsyn icke heller tagas till ifrågavarande fastigheter. Dessas andel i den av slumkornssjuka m. m. föranledda båtnadsminskningen å 57,730 kronor utgjorde i runt tal 1,950 kronor.

Elhuru vissa betänkligheter måste anses föreligga i fråga om den prejudicerande betydelsen av att staten på sätt här ifrågasatts från den enskilde i viss utsträckning avlyfte den företagarrisk, som i likhet med vad förhållandet torde vara med företag i allmänhet närmast torde påvåla företagaren ensam, syntes i betraktande av med nu föreliggande företag sammanhängande sär-
egna omständigheter en viss ytterligare ekonomisk hjälp från statens sida kunna anses försvarlig.

Omfattningen av en sådan ytterligare hjälp syntes böra avvägas på sådant sätt, att med frånräkning av den båtnadsminskning å 1,950 kronor, som drabbat de av statskontoret inköpta fastigheterna, compensation bereddades för en till följd av förut angivna orsaker uppkommen båtnadsminskning å sammanlagt (57,730—1,950=) 55,780 kronor. Därjämte syntes, på sätt i utredningarna föreslagits, en nedsättning böra vidtagas av den låneskuld, som åvilade vissa i särskilt hög grad lånebelastade fastigheter. Förstnämnda compensation syntes böra ske genom nedskrivning med motsvarande belopp av företagets skuld till avdikningslånefonden. Beträffande för sistberörda särskilt lånebelastade fastigheter ifrågasatt lånereducering hade densamma, under iakttagande av att lånets storlek, beroende på omständigheterna i de olika fallen, begränsats till 350 å 500 kronor för hektar, i föreliggande utredningar beräknats till i runt tal 56,630 kronor. Därav komme på av statskontoret inköpta fastigheter ett belopp av i runt tal 4,100 kronor. Efter frånräkning av sistnämnda belopp skulle nu ifrågasatt begränsning av låneskulden betinga en nedskrivning med (56,630—4,100=) 52,530 kronor av den ifrågavarande fastigheter åvilande låneskulden.

Nedskrivning av till företaget beviljade lån torde sålunda böra medgivas med sammanlagt (55,780 + 52,530 =) 108,310 kronor, varigenom den nuvarande kapitalskulden å sagda lån skulle komma att minskas till i runt tal (448,900 — 108,310 =) 340,590 kronor eller — därest för av statskontoret inköpta fastigheter avskrivet lån å 24,700 kronor medräknades — till i runt tal 315,890 kronor. För ändamålet erforderligt belopp torde böra anvisas ur statens avdikningsanslag.

Med inräkning av tidigare till företaget beviljade statsbidrag å 569,860 kronor skulle, för den händelse nu ifrågasatt ytterligare statsbidrag bleve

anvisat, företaget komma i åtnjutande av dylikt bidrag till ett belopp av sammanlagt (569,860 + 108,310 =) 678,170 kronor. Företagets samtliga kostnader, uppgående till i runt tal 1,010,000 kronor, komme sålunda att till ungefär två tredjedelar täckas av statsbidrag, varjämte återstående tredjedelen av kostnaderna kunde bestridas med anlitan av statslånen. Med avseende därå finge jämväl framhållas, att, om man bortsåg från de efter år 1929 till betalning förfallna annuiteterna å dessa senare, intressenterna dittills icke haft några som helst eller i varje fall endast obetydliga direkta utgifter för företaget. Vid nu angivna förhållanden torde, för den händelse önskvärd lättnad i företagets ekonomiska läge åvägabragtes på sätt lantbruksstyrelsen här velat föreslå, någon ytterligare mellankomst från statens sida i samma syfte icke vidare böra sättas i fråga.

I den mån här föreslagna nedskrivning av lånen vidtoges, torde det bliva nödvändigt att verkställa ny fördelning på låntagarna av den därefter återstående låneskulden.

I vad ansökningen avsåg beräkning av låneannuiteterna från och med år 1936 å allenast de belopp, vartill lånen kunde komma att nedskrivas, finge lantbruksstyrelsen med hänsyn till i detta fall föreliggande omständigheter tillstyrka bifall till ansökningen.

Däremot funne styrelsen för sin del skäl icke föreligga, varför sökandena skulle tillerkännas ersättning av statsmedel för deras kostnader med anledning av den föreliggande ansökningen och därtill hörande utredningar m. m. Nämda kostnader torde det enligt lantbruksstyrelsens uppfattning böra ankomma på sökandena att själva bestrida.

Lantbruksstyrelsen har alltså hemställt, att Kungl. Maj:t ville dels föreslå riksdagen medgiva, att till företaget måtte från statens avdikningsanslag ytterligare anvisas statsbidrag med högst 108,310 kronor att användas för nedskrivning med motsvarande belopp av till företaget från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond beviljade lån, dels ock föreskriva, att vad av sagda lån efter dylik nedskrivning komme att återstå skulle på delägarna i företaget fördelas i enlighet med vad nu föreliggande utredningar i sådant avseende innehölle.

Lantbruksingenjören Kindbloms yttrande den 7 januari 1936 innehåller angående den ifrågasatta nedskrivningen av lånen till visst maximibelopp för hektar jord följande.

Lån belöpande å »oberörd» mark d. v. s. mark, för vilken särskild anledning till nedskrivning icke ansetts föreligga, hade begränsats för hektar till högst 500 kronor för lerjordar och kärrtorvjordar i bättre läge, 450 kronor för kärrtorvjordar i något sämre läge och 400 kronor för avlägset från fastighetens åbyggnader belägen kärrtorvjord ävensom i några få fall med hänsyn till områdets mindre lämpliga bruksningsform till 350 kronor.

Lån till 500, 450, 400 och 350 kronor för hektar motsvarade vid 6 procents annuitet, d. v. s. vid 26 års amortering enligt gällande grunder, en årsavgift för hektar av respektive 30, 27, 24 och 21 kronor. Bibehölles nuvarande amorteringsplan med återstående 22 år för amortering, komme annuiteten att utgöra omkring 6.7 procent, vadan årsavgiften för hektar bleve större än nyss beräknades.

Statskontoret har — i anledning av vad i ärendet blivit upplyst om delägarnas i företaget svåra ekonomiska läge och med hänsyn jämväl till de om-

ständigheter, under vilka företaget igångsattes, och de opåräknat stora kostnaderna därför ävensom till den båtnadsminskning, som drabbat vissa i företaget ingående marker — icke velat göra erinran mot att i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag riksdagens medgivande utverkades till att ytterligare statsbidrag från statens avdikningsanslag å 108,310 kronor beviljades företaget för nedskrivning av lånen från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond. I anslutning därtill har statskontoret framhållit, att det torde ankomma på Kungl. Maj:t att efter lantbruksstyrelsens hörande fastställa fördelningen å de i företaget ingående fastigheterna av det ytterligare statsbidrag, som sålunda kunde komma att beviljas. Beträffande framställningen om ersättning av statsmedel för bestridande av kostnaderna för den i ärendet förebragta utredningen har statskontoret i likhet med lantbruksstyrelsen ansett, att sökandena borde själva svara för nämnda kostnader.

Av utredningen torde framgå, att båtnaden av ifrågavarande torrlägningsföretag blivit avsevärt mindre än vad vid företagets påbörjande beräknats. Denna båtnadsminskning lär, såsom i ärendet framhållits, bero dels på den allmänna nedgång i jordbrukskonjunkturer och jordvärden, som inträffat efter det arbetsplanen för företaget år 1921 fastställdes, dels ock därpå att vissa av företaget berörda marker drabbats av slumkornssjuka och andra oförutsedda odlingsvårigheter. Till den del båtnadsminskningen hänför sig till sistberörda omständigheter torde med hänsyn till det tryckta ekonomiska läge, vari åtskilliga delägare till följd av torrlägningsföretaget befinna sig, staten böra av billighetsskäl träda hjälpende emellan. Såsom lantbruksstyrelsen funnit torde den del av båtnadsminskningen, som är att hänföra enbart till omständigheter av nu ifrågavarande art, kunna skattas till i runt tal 57,730 kronor, därav för fastigheter, som numera blivit å exekutiv auktion av statskontoret inropade, 1,950 kronor. Båtnadsminskningen för övriga fastigheter utgör således i runt tal 55,780 kronor, med vilket belopp lånen följaktligen torde böra nedskrivas. Vad därefter angår den båtnadsminskning, som beror på den allmänna nedgången i jordbrukskonjunkturer och jordvärden, delar jag lantbruksstyrelsens uppfattning angående det principiellt betänkliga i att av statsmedel lämna delägarna ersättning för sådan minskning. Emellertid torde i förevarande fall, såsom lantbruksstyrelsen även framhållit, speciella omständigheter få anses föreligga, vilka göra en viss ytterligare ekonomisk hjälp från statens sida försvarlig. Denna hjälp torde, i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag, böra givas i den formen att för de i särskilt hög grad skuldbelastade fastigheterna lånesumman reduceras till belopp, motsvarande 350 å 500 kronor för hektar, allt efter jordens beskaffenhet och läge. Den lånenedskrivning, som för sådant ändamål erfordras, uppgår enligt lantbruksstyrelsens utlåtande till i runt tal 56,630 kronor. Av nämnda summa belöper 4,100 kronor på de av statskontoret inropade fastigheterna och återstående 52,530 kronor på övriga fastigheter inom företaget. Sammanlagda beloppet av det statsbidrag, som nu torde böra lämnas till företaget för ifrågavarande ändamål, uppgår alltså till

*Departements-
chefen.*

108,310 kronor. För beloppets utlämnande fordras riksdagens medgivande. Beloppet torde böra utgå ur statens avdikningsanslag och bör icke inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för anslagets användning. Såsom statskontoret uttalat torde det ankomma på Kungl. Maj:t att efter lantbruksstyrelsens hörande fastställa fördelningen av bidraget å de i företaget ingående fastigheterna. Annuiteterna å lånen torde böra från och med år 1936 beräknas å de belopp, vartill lånen komma att nedskrivas.

Vad slutligen angår kostnaderna för de utredningar, som föranletts av ifrågavarande framställning, anser jag skäl tala för, att desamma bestridas av statsmedel. Även detta belopp, 1,614 kronor, torde under enahanda förutsättning som statsbidraget få utgå ur avdikningsanslaget. Sammanlagda medelanvisningen från detta anslag skulle alltså uppgå till 109,924 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till nedskrivning av de till torrläggning av Hidinge—Spångakärren i Örebro län den 11 november 1921 och den 19 december 1924 från odlingslånefonden samt den 25 november 1927 och den 4 november 1932 från statens avdikningslånefond beviljade lån ävensom till gäldande av vissa med utredning rörande företaget förenade kostnader må från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av 109,924 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.